

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Uuden hallitusohjelman vaikutukset kunnan talouteen ja toimintaan, kuntatalouden tasapainotus ja säästövaatimukset

Maisema-seminaari 13.10.2011
Tampere

Ylijohtaja Päivi Laajala

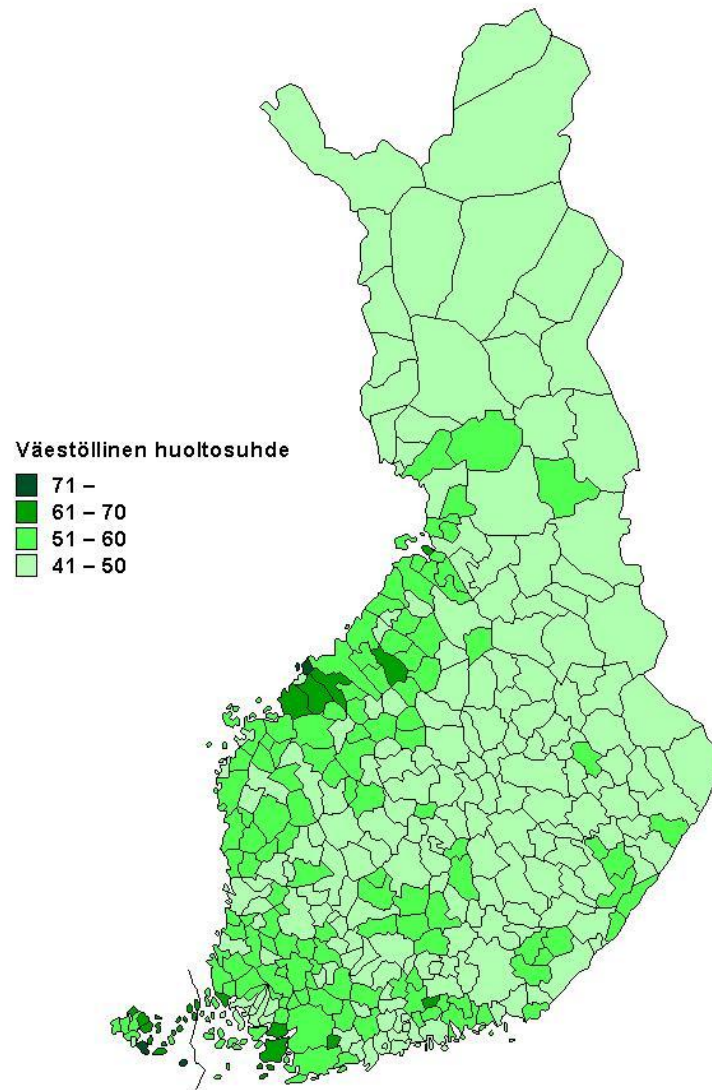

Hallituksen kuntapolitiikan tavoite

- Turvata **laadukkaat ja yhdenvertaiset kunnalliset palvelut** asiakaslähtöisesti koko maassa.
- Luoda edellytyksiä **julkisen talouden kestävyysvajeen** kaventamiselle ja varautumiselle ikääntymisestä seuraavalle **palvelujen kasvavalle kysynnälle**.
- Vahvistaa kunnallista **itsehallintoa ja paikallista demokratiaa**. Kuntien roolia julkishallinnon keskeisenä toimijana ja rajapintana kansalaisiin vahvistetaan.
- Luoda edellytykset **kuntataloutta vahvistavalle** kehittämistoiminnalle ja **yhdyskuntarakenteen eheyttämiselle**.

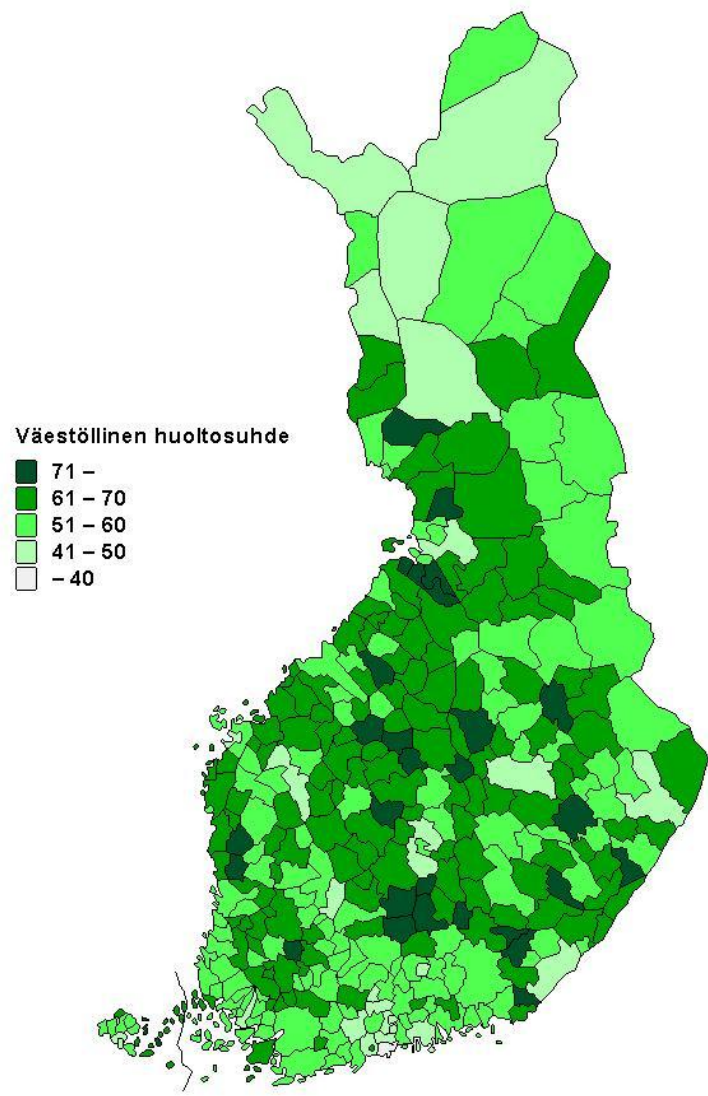
Väestöllinen huoltosuhde kunnittain 1980

Aluejako 1.1.2011 mukainen – 336 kuntaa

Lähde: Tilastokeskus

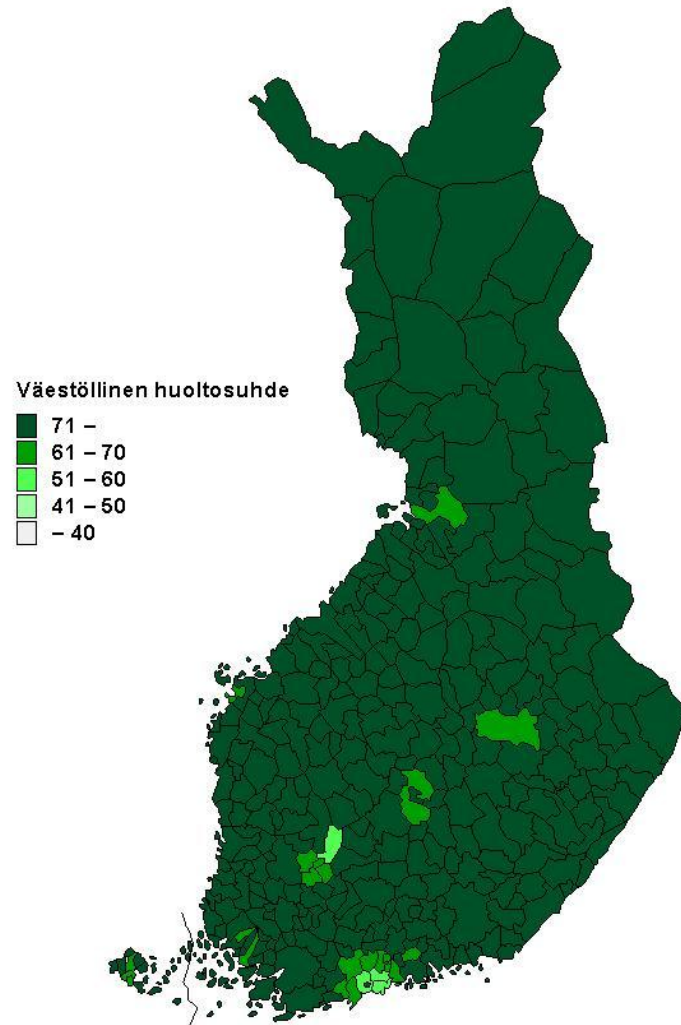
Väestöllinen huoltosuhde kunnittain 2010

Aluejako 1.1.2011 mukainen – 336 kuntaa

Lähde: Tilastokeskus

Väestöllinen huoltosuhde kunnittain 2030

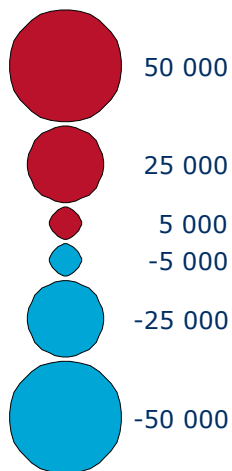
Aluejako 1.1.2011 mukainen – 336 kuntaa

Lähde: Tilastokeskus
Väestöennuste 2009–2060

Väestönmuutos 2009-2030

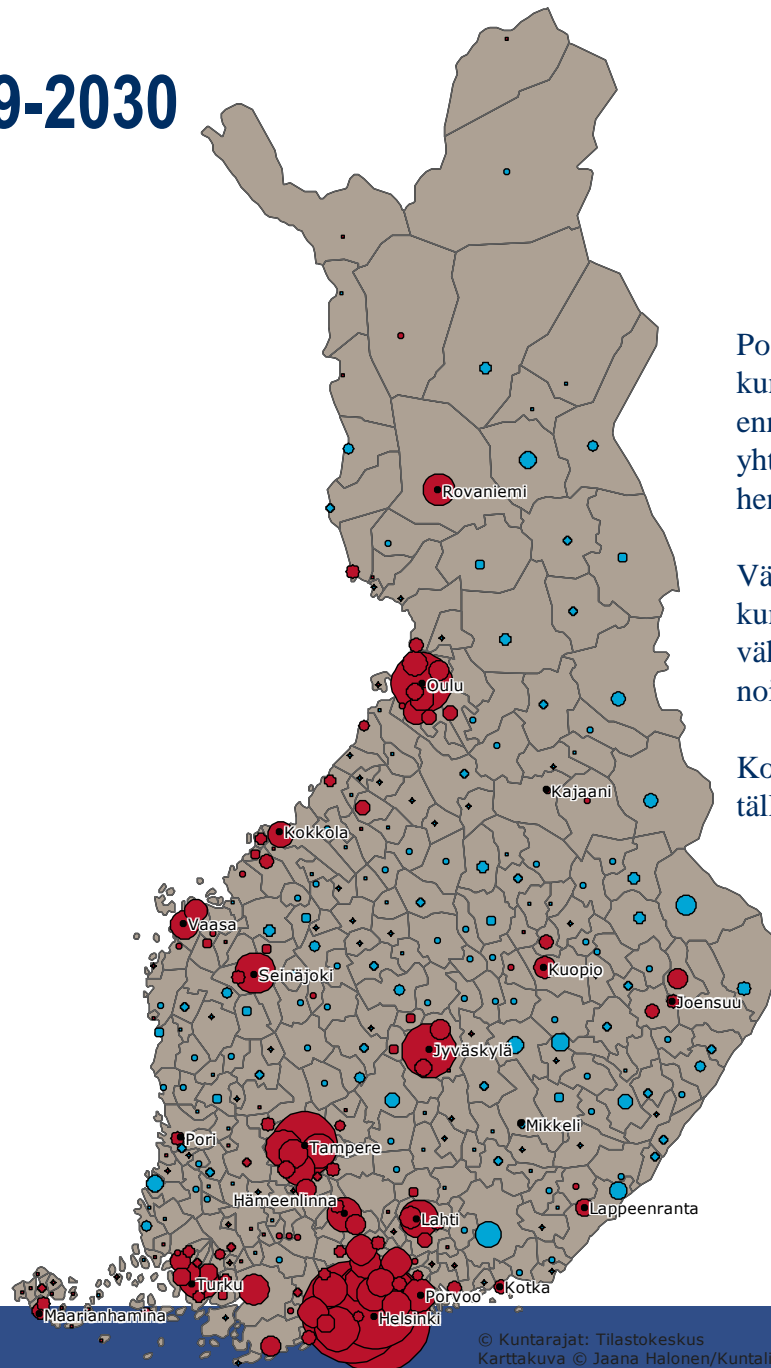
Muutos 2009-2030
henkilöllä

Positiivisen väestönkehityksen kunnissa väkimäärä lisääntyy ennusteen mukaan 2009-2030 yhteensä noin 600 000 henkilöllä.

Väestöään menettävissä kunnissa väkimäärä puolestaan vähenee ajanjaksolla yhteensä noin 100 000 henkilöllä.

Koko maan väestönkasvu olisi tällöin noin 500 000 henkilöllä.

Kuva: Suomen Kuntaliitto

Kuntauudistuksella vahvoihin peruskuntiin

- Kuntauudistuksen tavoitteena on **vahvoihin peruskuntiin** pohjautuva elinvoimainen kuntarakenne.
- Vahva peruskunta muodostuu **luonnollisista työssäkäyntialueista** ja on riittävän suuri pystyäkseen itse vastaamaan peruspalveluista (pl. vaativa erikoissairaanhoido ja vaativat sosiaalihuollon palvelut).
- **Tarve** kuntien välisiin **yhteistoimintarakenteisiin vähenee** – hallinto selkeytyy ja demokratia vahvistuu.
- Kuntauudistuksella luodaan palvelurakenne, jossa valta ja vastuu palveluiden **järjestämisestä ja rahoituksesta ovat yhdellä**, riittävän laajaan asukas- ja osaamispohjaan perustuvalla **taholla**.
- Vahva peruskunta kykenee tulokselliseen elinkeinopolitiikkaan ja kehittämistyöhön sekä voi tehokkaasti vastata yhdyskuntarakenteiden hajautumiskehitykseen.
- **Hallitus määrittelee** kuntauudistuksen tarkemmat **kriteerit ja etenemisen vuoden 2011 loppuun mennessä. Annettava rakennelaki korvaa voimassa olevan puitelain.**

Kuntauudistuksen linjoja hallitusohjelmassa

- **Valtionosuusjärjestelmä uudistetaan** osana kuntarakenneuudistusta. Järjestelmää yksinkertaistetaan ja selkeytetään. Sen kannustavuutta parannetaan.
- Uudistusta ohjaavassa lainsäädännössä otetaan käyttöön kuntauudistusta edistäviä välineitä. Tavoitteena on mm. **poistaa lainsäädännöstä kuntaliitoksia vaikeuttavia tekijöitä.**
- **Sote-järjestämislain** ja muiden sektorilakien valmistelu **sovitetaan** yhteen **valtakunnalliseen kuntauudistukseen.**
- **Henkilöstön asema** muutosprosesseissa **turvataan** nykylainsäädännön tasoisena.
- **Selvitetään kullekin alueelle tarkoituksenmukainen kunta- ja palvelurakenne.** Alueiden erilaisuus, kuten kasvukeskukset, harva asutus, pitkät etäisyydet, saaristoisuus ja kielelliset olosuhteet otetaan huomioon.
- Syrjäisten alueiden palvelut turvataan kokoamalla palvelut riittävän suuriksi kokonaisuuksiksi **vastuukuntamallilla.**
- **Kainuun maakunnan hallintomallista päätetään erikseen** kuntauudistuksen edetessä.

Kuntarakenneuudistus muodostaa perustan kuntalain kokonaisuudistukselle

- kunnan talouden sisäinen ohjaus
- kuntien johtamisjärjestelmät
- luottamushenkilöiden asema
- kuntalain ja erityislakien välinen suhde
- kunnanosaohallinto
- kuntien ja markkinoiden välinen suhde

Kuntalain uudistamisen tueksi kootaan
parlamentaarinen seurantaryhmä.

Kuntien verotulorahoitusta vahvistetaan

- Kuntien kykyä selvitä tehtävistään ja velvoitteistaan pääosin omalla **verotulorahoituksella** edistetään.
- Kuntien yhteisövero-osuus maksetaan **5 %-yksiköllä korotettuna** vuosina 2012 ja 2013 (verokanta laskee 26 %:sta 25 %:iin).
- Kunnallisverotuksen verovähennyksistä johtuvaa **kuntien rasitetta pyritään siirtämään valtion vastuulle.**
- Veromuutoksista kuntien tuloihin aiheutuvat muutokset **kompensoidaan täysimääräisesti.**
- Hallitus tähtää siihen, että **kiinteistöveron osuus** kuntien verotuloista **kasvaisi.**
- **Kiinteistövero siirretään verotuloihin perustuvan valtionosuuksien tasauksen ulkopuolelle.**

Huomiota kuntatuottavuuteen ja kustannuslaskentaan

- Valtion eri toimijat, kunnat ja työmarkkinajärjestöt toteuttavat **kuntatuottavuuden ja tuloksellisuuden kehittämiskampanjan**.
- Kampanjan yhteydessä luodaan kestävän **kuntatuottavuuden mittaristo**.
- Kannustetaan parhaiden käytäntöjen jakamiseen ja levittämiseen yli kunta- ja sektorirajojen.
- Luodaan yhteinen **tietopohja** laadun ja vaikuttavuuden edistämiseksi palveluita arvioitaessa.
- Kuntien kustannuslaskentaa kehitetään **todellisten yksikkökustannusten** arvioimiseksi ja avaamiseksi asiakkaille, palveluiden kehittämiseksi ja kustannustietoisuuden lisäämiseksi.
- Palveluiden kustannusten ja laadun vertailua sekä läpinäkyvyyttä kehitetään.

Valtio-kunta-neuvottelumenettelyä kehitetään

- Kunnille mahdollisesti siirrettävien tai annettavien tehtävien **kustannus- ja vaikutusarviointia parannetaan.**
- **Peruspalveluohjelman** pitkäjännitteisyyttä, sitovuutta ja ohjausvaikutusta vahvistetaan.
- Uusien ja nykyisten tehtävien ja velvoitteiden lisäämistä ja laajentamista kunnille **rajoitetaan ja niille osoitetaan valtion rahoitusosuutena yli puolet todellisista kustannuksista.**
- Valtion ja kuntien väliset tehtävien siirrot toteutetaan **kustannusneutraalisti.**
- Erityisen vaikeassa asemassa olevien kuntien arviointimenettelyä jatketaan tehostetusti.
- **Arvioidaan mahdollisuudet vähentää kuntien velvoitteita.**

Muita keskeisiä kuntia koskevia linjauksia

- Selkeytetään julkisen sektorin harjoittaman elinkeinotoiminnan pelisääntöjä (**kilpailuneutraliteetin edistäminen**).
- Asukkaiden **valinnanmahdollisuuksia** hakeutua kunnallisiin palveluihin yli kuntarajojen **lisätään**.
- Selvitetään tarpeet uudistaa kotikuntalaki niin, että itsenäisesti asuvien, avohuollon piirissä olevien henkilöiden oikeus valita kotikunta toteutuu.
- Jatketaan ja lujitetaan metropolipolitiikkaa. **Selvitetään tarve metropolialuetta koskevalle erilliselle laille**. Metropolipolitiikan koordinaatiovastuu on ympäristö- ja valtiovarainministeriöllä.
- Valtion ja suurten kaupunkien **aiesopimusmenettelyä vahvistetaan** erityisesti maankäytön, asumisen ja liikenteen osalta.
- Kaupunkiseutujen elinkeinotoimintaa, osaamisperustaa, palvelu- ja kuntarakennetta sekä älykkäitä liikennematkaisuja kehitetään.
- Luodaan koko maassa kuntatasolle kattava **yhteispalvelupisteiden verkko**. Selvitetään kuntien mahdollisuudet toimia yhteispalvelupisteiden vastuuviranomaisena.
- **Vastuu ammattikorkeakoulujen perusrahoituksesta siirretään valtiolle.**
- **Valtionosuusprosentin tilapäinen muutos vuositasolla vuoteen 2015 mennessä (-631 milj.).**

Kuntien tulojen muutoksia kehyskaudella....

Valtionosuusprosentin tilapäinen laskeminen

- etupainotteisesti vuoden 2012 alusta
- valtionosuudet vähenevät 631 milj. euroa

Yhteisöveron muutos (ennuste PPO):

- kuntien yhteisövero-osuuden korotus 5 %-yksiköllä
- korotus vuosille 2012 - 2013
- korotuksen vaikutus vuonna 2012 noin 260 milj. euroa
- korotuksen vaikutus vuonna 2013 noin 260 milj. euroa

Indeksikorotus vuosina 2012 – 2015 peruspalvelujen valtionosuuteen (VM):

- vuonna 2012 indeksikorotus 3,7 %, 282 milj. euroa
- vuonna 2013 indeksikorotus 3,2 %, 245 milj. euroa
- vuonna 2014 indeksikorotus 3,2 %, 252 milj. euroa
- vuonna 2015 indeksikorotus 3,2 %, 260 milj. euroa

Kiinteistöveron poistaminen verotuloihin perustuvasta tasauksesta:

- toteutetaan vuoden 2012 alusta
- toteutetaan kustannusneutraalisti valtion ja kuntien välillä
- tulot lisääntyvät yli 30 euroa/as yhteensä 48 kunnassa
- tulot vähenevät yli 30 euroa/as yhteensä 148 kunnassa

Kuntien tulojen muutoksia kehyskaudella....

Vuoden 2012 veromenetysten kompensatio:

- 309 miljoonaa euroa
- kunnallisverovähennysten kompensatio 263 milj. euroa valtionosuuksia lisäämällä
- yhteisöverokannan alentamisen kompensatio 46 milj. euroa kuntien yhteisövero-osuutta lisäämällä

Tehtävämuutokset VM:n kehusehdotuksen mukaan:

- opiskeluhuollon kehittäminen toisen asteen oppilaitoksissa, vos 13 milj. euroa v.2014
- vanhuspalveluiden ja muun sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämiseen kohdistetaan vuonna 2013 28. milj. euroa, vuonna 2014 yhteensä 56 milj. euroa ja vuonna 2015 vastaavasti 132 milj. euroa
- yhteensä hallitusohjelmaan perustuvat tehtävämuutokset 145 milj. euroa, valtionosuus 50 % kustannuksista
- Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan menosäästöt toteutetaan pääosin vuosina 2013-2015

Kustannustenjaon tarkistus:

- toteutetaan vuoden 2012 alusta
- valtionosuudet lisääntyvät 374 milj. euroa ja jäävät valtionosuuden pohjiin

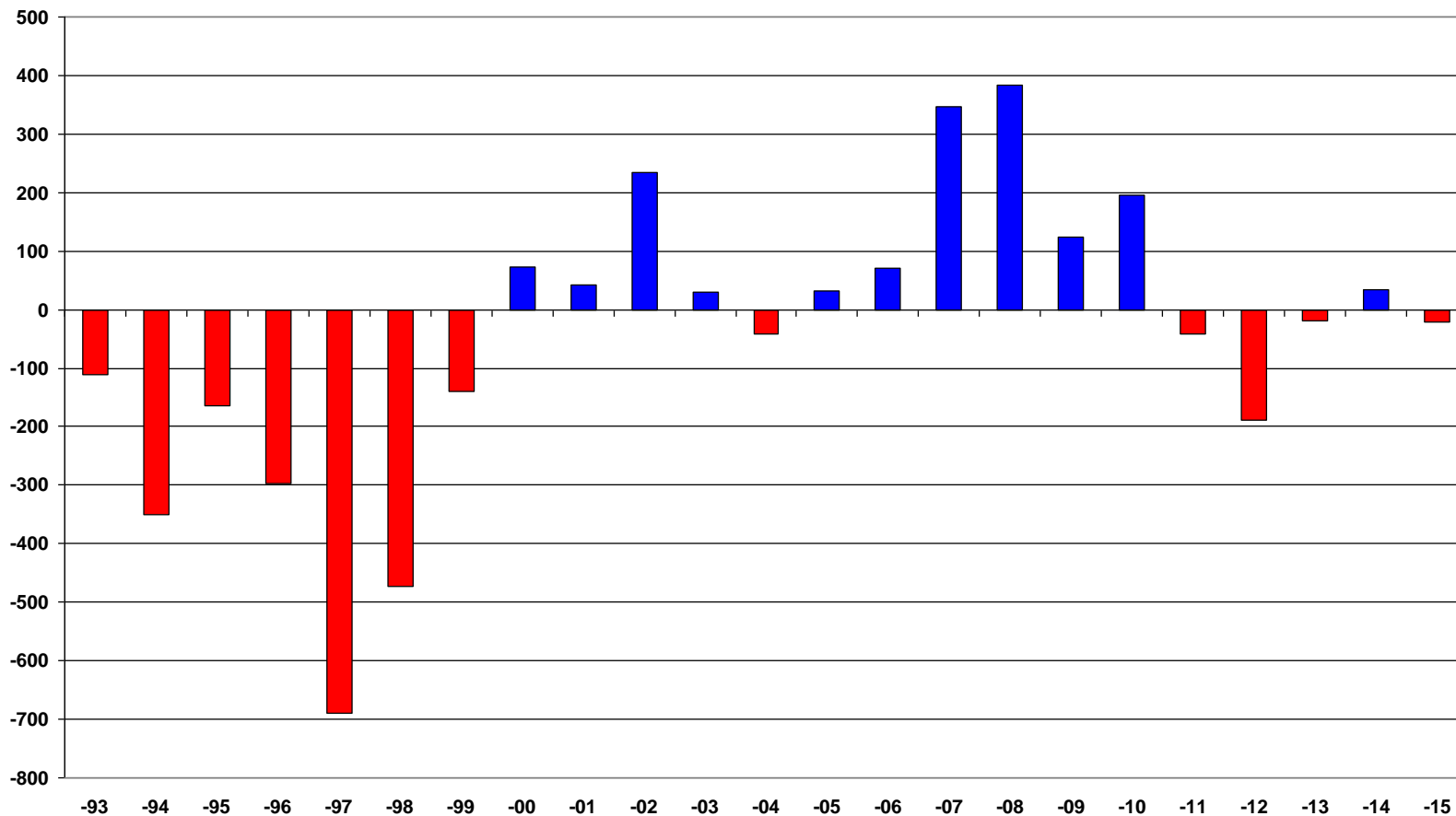
Valtionosuusprosentti

- Tilapäinen muutos toteutetaan vuoden 2012 alusta
- Vos -prosentti on 31,42 peruspalvelujen valtionosuudessa
- Vos –prosentti pysyy kehyskauden, ellei uusia leikkauksia toteuteta.

Valtion toimenpiteiden vaikutukset kuntatalouteen

Valtion toimenpiteiden vaikutus kuntatalouteen verrattuna edelliseen vuoteen (pois lukien yhteisöveron jako-osuuden muutokset 2009, 2012 ja 2014)

Kuntauudistuksen aikataulusuunnitelma

2011		2012			2013		2014
Kunnallis- hallinnon rakenne- työryhmä (Ministeri Tölli)	Asiantuntija- kuule- miset	Lakiesityksen laatiminen	Hallituksen esitys	Lakiesitys EK:ssa	Kunnallishallinnon rakennelaki		
	Kunnallis- hallinnon rakenne- työryhmä (Ministeri Virkkunen)				Uutta kuntarakennetta koskevat ratkaisut		
	Selvitys ja kriteerit	Kunta- kuule- miset					
	VALMISTELUVAIHE				PÄÄTÖKSENTEKOVAIHE		

Kuntauudistuksen organisointi

- Kuntarakenneuudistusta ohjaa koko hallituskauden poliittinen seurantaryhmä, jonka jäsenet ovat hallituspuolueiden eduskuntaryhmien nimeämiä.
- Lisäksi kuntauudistusta ohjaa poliittinen ohjausryhmä, pj. vs Anna-Kaisa Ikonen ja jäsenet ovat eri ministeriöiden valtiosihteereitä.
- Kuntauudistuksen projektipäälliköksi kutsuttiin filosofian tohtori Arto Koski.
- Projektipäällikkö toimii kuntauudistuksen koordinoijana ja vastaa yhteistoiminnassa rakennetyöryhmän kanssa uudistuksen virkamiesvalmistelusta.

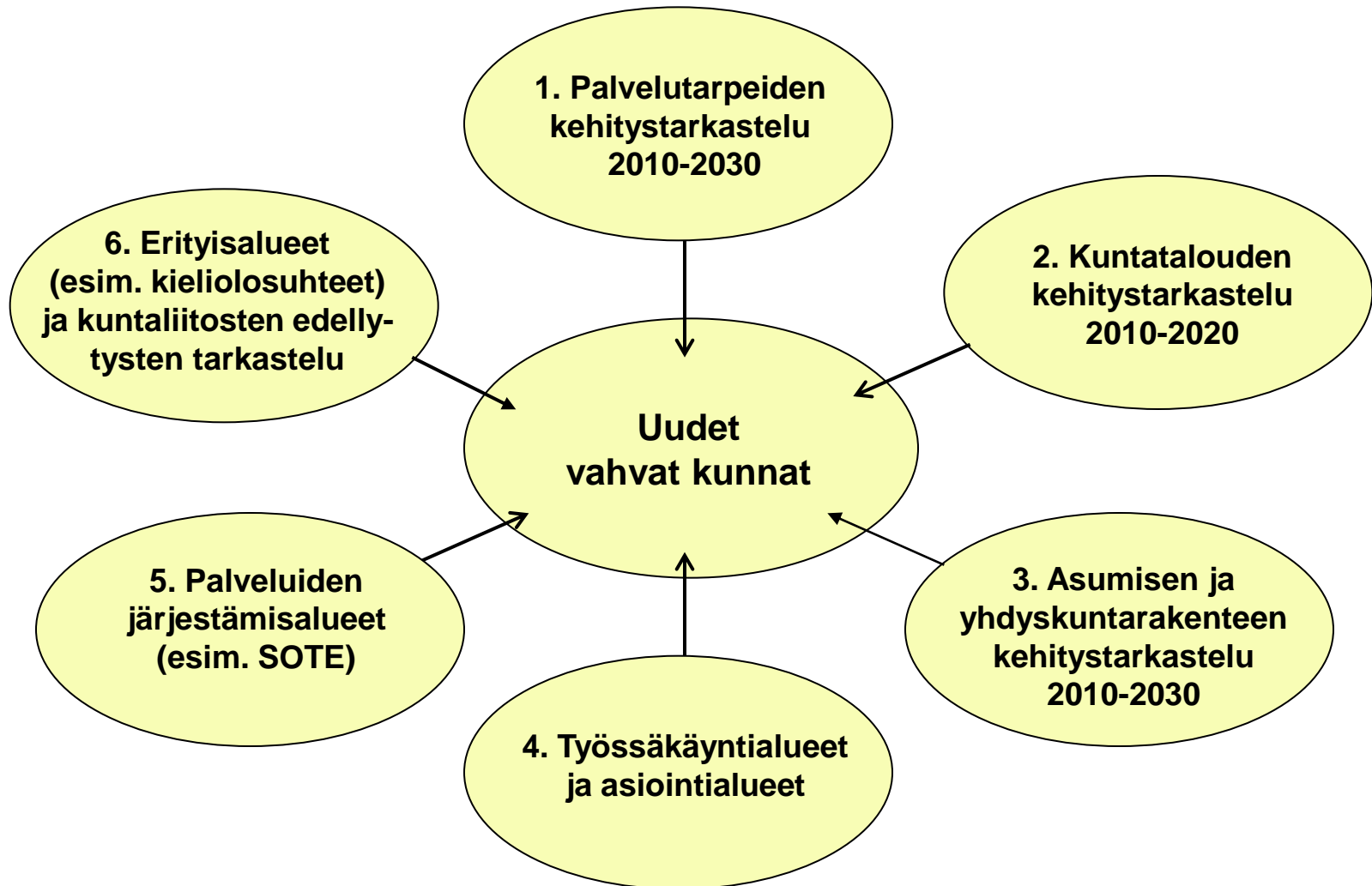
Kunnallishallinnon rakenne –työryhmän toimeksianto

- Rakennetyöryhmän tehtävänä on laatia
 - Hallitusohjelmassa tarkoitettu selvitys kullekin alueelle tarkoituksenmukaisesta kunta- ja palvelurakenteesta
 - Esitys kuntauudistuksen kriteereistä ja toteuttamistavasta, joiden pohjalta
 - > hallitus määrittelee uudistuksen tarkemmat kriteerit ja etenemisen
 - > valmistellaan kuntarakennelaki
 - Esitys on laadittava myös karttamuotoisena
 - Esitys koskee myös Kainuun maakunnan sekä metropolialueen kunta- ja palvelurakennetta (tehtävänä ei kuitenkaan ole arvioida metropolialueen hallinnon rakenteita koskevan erillisen lain tarvetta)
- Jäsenet eri ministeriöistä, projektipäällikkö jäseneksi
- Pysyviksi asiantuntijoiksi Suomen Kuntaliiton edustajat
- Toimikausi vuoden 2011 loppuun

Kuntauudistuksen tarkastelunäkökulmat

Kunnan talous -työryhmän toimeksianto

- Tehtävänä:
 - Arvioida kunnan talouden ohjausta ja tasapainotusta koskevien kuntalain säännösten mahdollisia kiireellisiä muutostarpeita
 - > ehdotukset HE-muotoon
 - > mahdolliset muutokset voimaan 1.1.2013
 - Laatia hallitusohjelman linjaukset huomioon ottaen ehdotus kuntalain säännöksiksi, jotka koskevat
 - kunnan talouden ohjausta
 - yhteistoiminnan taloutta ja konsernin ohjausta sekä
 - hallinnon ja talouden tarkastusta
 - > kuntalain kokonaisuudistusta varten
- Jäsenet eri ministeriöistä ja Suomen Kuntaliitosta, projektipäällikkö pysyväksi asiantuntijaksi
- Toimikausi vuoden 2011 loppuun

Uudet kunnat 2015

- Lisätietoa kuntauudistuksesta ja taustamateriaalia:

www.kuntauudistus.fi

www.kommunreformen.fi